List 38. **NOVICE** Tečaj XXXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. septembra 1879.

Obseg: Država in kmetijstvo. — Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem. (Dalje.) — Žveplo pomoč zoper gnjilobo kmetijskih pridelkov. — Najstanovitnejše tablice v drevesnicah. — Čedalje več se živine vvaževa iz Amerike v Evropo. — Radomljska dolina v starem veku. (Konec.) — Mangart. — Ceciljine družbe in cerkveno petje. — Slovensko slovstvo. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Država in kmetijstvo.

Države na trdnih podlogah se ne vstvarijo v par dnevih. Sto- in stoletja pretekó včasi, predno se najdejo prave naprave, katere ugajajo vsem potrebščinam in zahtevam narodov. Pravo vladno sistemo najti je pa tem težavnejše, če v eni in isti državi biva več različnih narodov, kakor je to v našem cesarstvu. Narodna ravnopravnost je sicer naravna podlaga vsemu druzemu, al, žalibog, da se ta podlaga noče povsod pošteno priznavati.

Naj pa v kaki državi živí eden ali več narodov, eno ali več verospoznanj, in naj je vlada absolutna ali ustavna — piše „Wien. landw. Zeitg.“ — povsod in zmerom je glavni steber državi kmetijstvo. V državah, kakor je Avstro-Ogerska, katere prebivalci se največ s kmetijstvom vkvarjajo, je tedaj še posebno potrebno, delati ne samo na to, da se kmetijstvo in ž njim združene obrtnije rešijo nadlóg, v katerih dandanes tičijo, ampak da se kmetijstvo povzdigne do boljih dohodkov in krepkejšega življenja. Poglejmo okoli sebe, in če nismo slepi, vidimo, da se je za blagostan kmetijstva ubogo malo storilo.

Uže mnogo let se piše v kmetijskih časnikih, da je treba kmetijstvu na pomoč priti in da ena glavnih potreb je to, da kmetovalec dobí denarne pomočí za majhne obresti (činže); naj te krvave potrebe ne prezre naš novi državni zbor!

Prvi stan v državi — kmetijski stan — ima pravico zahtevati, da se ne ravná dalje več ž njim kakor s pankrtom. Če se nočejo izdati neobrestni državni bankovci, s katerimi bi kmetovalci potrebnega denarja dobivali po 3 ali 4 gold. obresti od sto, naj se ustanovijo deželne posojilnice pod krilom države, ki skrbí za to, da kmetovalci dobijo to pripomoč.

Zraven te pripomoči pa je tudi treba, da se odstranijo še mnoge druge ovire kmetijstva. Tu sem spadajo: bolj pravična in manj težavna razmera zemljiškega davka, postava zoper odrtijo, bolja poselska postava, varstvo poljá in gozdov, odkup vseh servitutov, hitra zložba razkosanih zemljišč, cenejša vožnina na železnicah, varstvo domačih kmetijskih pridelkov s primerno colnino, ki se naklada tujim pridelkom, ki se vvaževajo v naše cesarstvo, bramba avstrijsko-ogerskih dežel pred okuženo tujo živino.

Avstrijo je Bog obdaroval z velikimi zakladi, ki jej jih ponuja natora; naj se zato kmetijstvo reši spon, v katere je še dozdaj ukovano. Velika nesreča v naši državi je to, da na eni strani hoče gospodovati Nemec, na drugi Magjar, in da zato v narodnih razporih brez konca in kraja obstaja največi del politike avstrijsko-ogerske. Dajte vsacemu narodu pravice, ki mu gredó, pa bode mir domá, in ž njim se bode veselo povzdignil blagostan. Dajte Slovanom národne šole, da se bode mladina v maternem jeziku učila v ljudskih in kmetijskih šolah potrebnih naukov, pa bode Avstrija v malo letih tako na bolje predrugačena, da se bode čudil vsak človekoljub.

Zaupljivo pričakujemo od novega državnega zbora zboljšanja naših nadlog, to je, da dosedanji nasprotniki naši popustijo brezvestno in pogubno svojo politiko in da ne delajo še dalje ovir poslancem, ki bodo koncem tega meseca šli na Dunaj z blagim namenom, da se poravná, kar je bilo dozdaj napačnega in krivičnega.

Prijazna beseda vipavskim kmetovalcem.

(Dalje.)

Ako hočemo torej, da sadjereja v Vipavi sploh brž ko mogoče važen kmetijski faktor postane, skrbeti se mora za to, da kmetovalci uže dorastlo sadno drevje v kar le mogoče veliki množini in kar le mogoče poceni, to je, skoraj zastonj, v roke dobodo. Ima enkrat kmetovalec sadna drevesa v svojih rokah, potem ni vrag, da bi jih ne vsadil, in če je to enkrat vsajeno, potem mora tudi preje ali pozneje dobiček donesti, če tudi gospodar le malo na odgojo dreves pazi.

Da je temu res tako, da namreč kmetovalec prav rad sadno drevesce vsadi, ki ga je v roko dobil, o tem prepričal sem se do dobrega ravno letos. Iz srenje Lozice v vipavski dolini ni še živa duša nobenega drevesca ali pa kake trte od deželne vino- in sadjerejske šole slapenske kupila. Letos ostalo je šoli precej jabelčnih dreves neprodanih. Po svojih zemljiščih jih ni mogla posaditi, ker ima uže zeló veliko sadnega drevja zasajenega in ker je tudi vedni in vedni spomladanski dež zasaditev, na gotovo škodo druzim zaostalim vinorejskim delom, močno v pozno spomlad porinil. Oddalo se je toraj s privoljenjem sl. deželnega odbora 150 ostalih jabelčnih dreves gosp. Janezu Hladniku, kuratu na Lozicah, z dostavkom, jih ložiškim gospodarjem razdeli. In glej čudo! vsi vsi so hoteli dreves imeti, in tisti, kateri so zaradi prepozne oglasitve praznih rok ostali, so se še prav močno hudovali, zakaj da tudi oni dreves dobili niso. Tako se je na Lozicah v eni sami

spomladi 150 sadnih dreves zasadilo, pa lahko bi se jih bilo veliko več, ako bi jih še več pod enacim pogojem na razpolaganje bilo. Ako bi se pa bilo za drevesce le po deset soldov plače zahtevalo, vsadilo bi se ne bilo skoro gotovo — čisto nobeno. Ta slučaj kaže tudi do dobrega, kako jalov da je izrek nekaterih za blagor našega kmetovalstva „čudno" skrbečih gospodov, kateri pravijo, da človeka to, kar zastonj v dar dobí, nič ne veseli, in da kaj takega nič ne ceni.

Izšolano, to je, za presaditev na stalno mesto uže dovolj odrastlo sadno drevje, zamoglo bi se pa po mojem mnenju v prav veliki množini in prav poceni, to je, skoraj čisto zastonj, le na ta način med vipavske kmetovalce spraviti, da se osnuje v vipavski dolini posebno **sadjerejsko društvo.** Kako naj bi to društvo se osnovalo, hočem načrtati bolj inteligentnim domoljubnim gospodarjem v prevdarek. (Kon. prib.)

Gospodarske skušnje.

Žveplo pomoč zoper gnjilobo kmetijskih pridelkov.

Več let uže dobro potrjena pomoč, krompir, sadje in grozdje v kletih (keldrih) in hramih gnjilobe obvarovati, je to, da se kleti ali hrami kolikor mogoče dobro zapró. V ta namen uže zadostuje, če če se okna kleti ali shrambe, ako se drugače zapreti ne dadó, trdno s slamo zadelajo, vrata pa, ki se ne dadó dobro zapreti, s suknenimi krajci ali slamnatimi kitami na obojih zamašijo.

Predno se krompir v hram spravi, naj se na ponvi ali v kakem starem loncu nekoliko žrjavice v hram prinese in na žrjavico potrese žveplenega cvéta več ali manj, kakor je prostor veči ali manjši. Ko se je to zgodilo, naj človek brž zapustí hram, kajti žvepleni puh je pljučam škodljiv, in naj za seboj zapre vrata.

Po preteku 24 ur se smejo vrata odpreti in krompir nositi v hram z žveplenim puhom pokajen.

Če pa je krompir uže prej v hramu pospravljen bil, naj se, kakor je ravnokar rečeno bilo, hram potem z žveplom pokadí in več dni zaprt ostane. Čez 3 tedne naj se zopet z žveplom še enkrat pokadí, in to pozneje še enkrat ponoví, ko bi se kazalo, da krompir gnjije.

Gnjiloba krompirjeva izvira iz gnjiline piskercev, katere so plesenj ali žužeki razdevati pričeli; žvepleni puh pa zamorí vso plesenj, žužeke in njihovo zalego, in zato je lahko umevno, zakaj je žveplenje pri gnjilobi toliko koristno, ki ne stane ni veliko denarja ni veliko truda.

Zanimivo je videti, kako se deloma ali pa popolno gnjili krompir v kratkem času zgrbí kakor suha bukova goba, — to pa, kar je na krompirju še zdravega bilo, ne gnjije več, ampak ostane zdravo in vžitno.

Če pa krompir uže na njivi začne gnjiti, je to znamenje najhuje krompirjeve bolezni. Plesenj tù najpoprej napade krompirjevec (krompirjevo perje), ki prezgodaj začne rumeneti, veneti in nazadnje črneti; od perja gre pa bolezen na krompir sam. Kdor zdaj krompir bolj pazljivo ogleduje, najde pod lupino krompirjevo dobro vidljive rujavkaste žilice, katere se pozneje v notranjstvo krompirja vrinejo in gnjilobo pričnejo.

Brž ko se je krompir enkrat ali dvakrat dobro žveplil, umrjó te plesnjive nitke, ne napravijo nobenega plesnjivega plodú in tako postane le od plesnje navzeti del krompirja suh kakor bukova goba.

Prav tako dobro dé žveplenje sadju, le da od gnjilobe načeta jabelka in hruške se ne posušijo, ter se zato morajo zavreči, — kar je pa druzega popolno zdravega sadja zraven, ne gnjije, če se je hram žveplil.

Grozdje, ki se je v kakem hramu obešeno žveplilo, se ohrani popolno zdravo, da ne gnjije in ne plesnije, ampak se naposled le posuši v civebe, katere so za rabo dobre.

Niti sadje niti grozdje pa ne dobí po žveplenji nobenega zopernega okusa.

Mene skušnja učí, da krompir, čeravno se je zeló žveplil, ne zgubí kalivne močí, kajti uže več let imam stari, okusni krompir v kleti noter do novega pridelka.

Temu ravnanju se imam zahvaliti, da sem jaz v tacih letinah, ko je krompir tako gnjil, da so moji sosedje morali tretjino ali celó polovico pridelka na gnoj vreči, od 100 krompirjev komaj 2 ali 3 izgubil.

Vsakako pa je koristno, če se krompir v kletih ne naloží na velike kupe, ampak le bolj plitvo, ali celó po policah razloží, kajti v tacih shrambah ga žvepleni puh še bolje prešine in gnjilobe obvaruje.

Še to skušnjo bom naredil, da bom krompirjevo perje na njivi o zadnjem osipanji z žveplenim cvetjem s pomočjo pihavnika oprašil, in s tem skusil plesenj zabraniti.

Naj bi to skušnjo z menoj vred tudi še drugi gospodarji naredili, da po takem za gotovo izvemo, ali žveplenje tudi na polji gnjilobo odvrne krompirju.

V Mokricah septembra meseca 1879.

Gustav grof Auersperg.

Gospodarske novice.

* *Najstanovitnejše tablice v drevesnicah.* Po naznanilu časnika kmetijske družbe v Bolcani se take tablice za napis imen v drevesnicah in na botaniških vrtih prav stanovitne dadó napraviti, če se iz dog petrolejevih sodčekov izrežejo, nekoliko pooblajo in belo pobarvajo. Na tako pripravljene tablice se dado imena rastlin prav lepo zapisati in ostanejo veliko let dobre.

* *Čedalje več se živine vvaževa iz Amerike v Evropo.* 5. dne julija letos so iz severne Amerike v Antwerpen pripeljali na parobrodu 110 goved, kmalu potem pa spet 125 goved in mnogo konj. Živina na tej dolgi poti ni prav nič trpela. Tudi sila veliko ovac so pripeljali Amerikanci na Angleško, tako na pr. en sam parobrod „Viktoria" pripelje v Boston 10.000 ovac, katere se od tod na Angleško peljejo. Hlevi na ladijah so izvrstno dobro in praktično napravljeni. — Vse to so znamenja, kako bo Amerika Evropo s svojo živino obsula.

Znanstvene stvari.

Radomeljska dolina v starem veku.

Arheologični opozori.

(Konec.)

Ravno tako je postal kraj „mutatio ad quarto decimo" dvomljiv, ker se je pred radomeljsko colno štacijo in Trojanami imenoval. Že zgorej sem omenil, da ne razumem, zakaj bi si bili v cestnih progah toliko hvaljeni Rimci po tem velikanskem trivogelniku tako nezaupnico o svoji praktični izurjenosti zapustili; a pustimo to daljnim preiskavam določiti.

Drugo važno vprašanje je tudi to, ali so tovori samo čez dolino Radomlje ali tudi po Tuhinjski dolini čez Kamnik šli; če so čez ta na meji Norika ležeči kraj pri Mengšu in sotesko Kamnika šli, potem bi se smelo misliti, da je na Kamniški Šutni tudi colna štacija skrita in podsuta.

Stopimo zdaj na Trojane. Tudi tukaj sem opazil

pomote o topografiji. Trojane in „v zideh“ sta dva kraja (a ne eden) in sta bila uže za čas Rimcev eden od druzega ločena, kakor sta še dandanes. Predolgo bi bilo, celo okolico natanko opisavati, samo toliko hočem na kratko povedati, da Trojane stojé na prehodu iz „zidov“ in Volske doline proti Učaku, in da se je na Trojanah največ in največih starin našlo. Da pa Trojane ne spadajo k Adransu = „v zideh“, nam kažete oni dve hiši, ki stojite na potu iz Trojan na vas „v zidéh“, ker se tam uže pod zidom (Podzid) pravi. Ravno tako daljava od Trojan do vasí „v zidéh“ znaša celih 12 do 15 minut, in ravno zato, ker moramo iz vasí „v zidéh“ proti Trojanam še poprej Podzid prestopiti, da dospemo na Trojane kot lastni kraj, ki je k Adransu baje po imenu, ne pa po legi spadal, je razvidno, da Trojane in „v zidéh“ sta dva kraja bila.

Etimologija Trojan je ravno tako zavita in skrita, da, kdor ne pozna zgodovine imena, poprej omenjeno daljavo od notranjosti vasí „v zidéh“ in pa prostorečje ondašnjega priprostega ljudstva, mu skoraj ni mogoče do osrčja priti. V prvo naj bo omenjeno, da v srednjem veku se je pisalo ime do novejše dobe po latinsko in nemško Troya, Troye, Troy (i. e. „Troya vocatur pagoque Troyano“ — *Livius c. I.*). S tem se je nekoliko prvi zlog popačil, kajti trpelo je to blizo 900 let, vendar pa je ljudstvo ohranilo izraz Trojajne, tedaj trojenje. Ves ta kraj pa stojí na bregu dveh dolin: Volske in Orehovice (Medijo je prof. Müllner za Orehovico oziroma na poznanost tega imena vzel.)

Tretja dolina Radomlja pa je več ko 1 kilometer oddaljena od Trojan in se komaj vidi, kje da cesta v njo pelja, dolina sama pa se prav nič ne vidi, tako nič, kakor, na pr., Logatec iz Ljubljane; toraj ni mogoče, da bi bila Radomlja pomagala imenu Trojanam, kajti na Trojanah imamo tri rimske kraje: prvi je „v zidéh“, drugi so Trojane, osamljene na prehodu iz Norika v gornjo Panonijo ali Italijo z okolo 600 metrov na dolgo in kakih 100 metrov na široko okoli Konšeka (kilometer kamenj 39) nahajočimi razvalinami proti vasi „v zidéh“. Tu bil je najmočnejše vtrjen kraj in ker so v te kraje prišedši Slovenci še gotovo velika vtrjena zidovja videli, so ga gotovo tudi po teh imenovali. To naj zadostuje razlagi Trojanam. Tretji kraj pa je Šutna na Učaku. Vsi ti kraji kažejo, kako izvrstno so si Rimljani te soteske zavarovali na vzhodu in zahodu radomeljske doline pa kaj bi si jih ne bili, saj je tu njih skrajna meja Italije bila proti Noriku in unstran ležečim puntarskim podložnim in divjim sosedom.

H koncu pa še posebno opozorim, naj bi se vrhunec hriba Samrglo („pri Samaglarju“) nad vasjó Podmil preiskaval, ker vsi, ki poznajo ta kraj, sodijo, da je tukaj v prazgodovinskem času grad ali straža (Hochwarte) stala, katera je vzhodni del Radomeljske doline nadvladala, v izvrstnem položaju. Verjetno je, da s tega griča zavoljo njegove izvrstne lege so blagoviški in šentosvaldski kmetje leta 1457. Vitovca napadli.

V fari Zlatopolje je njiva (ne na hribu) z imenom „grmada“ in ker ni na hribu, torej tudi ni mogla za kres služiti, zato bi se svetovalo, naj se začne preiskavati, če niso te grmade poimenovanje krajev iz prazgodovinske dôbe, kjer so nekdaj mrliče na grmadi sožigali. Imeni Kržišče in Kržate (pa ne spačeno Križišče, kar ljudstvo neče sprejeti) je uže svojo veljavo zadobilo, mogoče, da jo dobé tudi grmade.

Ker pa se je sedaj začelo občno zanimanje za prazgodovino, bi ne bilo li pametno, ravno tako kraje sredoveških gradov preiskavati? Mislim da, da, ker prvič je mnogo starih gradov se na gradiščih začelo, tako na priliko, Kolovec (Gerlachstein), Bled in drugi, — drugič, spoznali bodemo domovino in mnogim plemenitažem ne bode v prihodnje se iskalo rodovinskega grada daleč zunaj naše domovine, kakor se zdaj godí, — tretjič, da dobimo veselje tudi za znanje srednjega veka. Treba nam je samo to pomisliti, da sredoveški plemenitaži so večidel sinovi iz domače krvi, da so oni pomagali kristijanstvo vpeljati, da so cerkve in samostane zidali, veliki dobrotniki duhovščini bili in sploh odlični varhi vere in domovine.

France Šumi.

Ozir po domovini.

Mangart.

„Sklad na skladu se vzdiguje
Golih vrhov kámen zid;
Večni mojster ukazuje:
Prid', zidar, se les' učit!“

Vodnik.

Eno uro od fužinskih jezer v podnožju julskih alp stojí koča rateških pastirjev. Mlade trate s temnozelenimi gozdi se razprostirajo po ti planjavi in balzamični planinski zrak daje prijetno vonjavo. Nad teboj pa se vzdigujejo mogočne stene sivega Mangarta (8462′), kateremu na Kranjskem ni para za Triglavom.

Mrak se je delal in pastirji so ravno molzli ovce, ko stopiva s tovarišem v kočo. Nekoliko začudeni se spogledajo, ko izvedó, da misliva iti na Mangart.

„E, gospod“ — pravi stari Bošt, ki je sedel na debelem tnalu in kuril ogenj — „ne vem, ali bote mogli priti na vrh. Letos še nihče ni bil na njem, ker je preveč snega po skalah. Če se ga kak kos odtrga ali če se kateremu spodrsne, potem se ne vrne več nazaj, kar Bog obvaruj.“

„Ne mislite, oče“ — mu pravim — „da bi se človek podajal predrzno v smrtno nevarnost. Tako daleč pa, dokler je mogoče, se vendar poskusi. Zdaj je samo vprašanje, kdo bo šel z nama. Osem vas je tukaj, steze so vam znane, toraj kateri?“

Zopet pogledajo eden druzega in nazadnje se odloči Pintbahov Toma za vodnika.

Toma je močán fant pri kakih 30 letih, čvrste postave in zagorelega, poraščenega obraza.

Prepustí mi za to noč svoje ležišče, sam pa se stegne po trdi klopi ob steni. Spanja ni bilo veliko, nekoliko zavoljo skokonogih živalic, katerih nikjer ne manjka, nekoliko tudi zavoljo postelje, ki je bila s trdim smerečjem nastlana. Toda na vse to se ne gleda in spomin prestanega trpljenja je vendar-le prijeten.

Drugo jutro smo bili ob dveh na nogah. Nebó je bilo čisto kot ribje oko. Obetalo nam je lep dan in krasen razgled.

Tiho stopamo drug za drugim po strmem, nekoliko poraščenem predgorji in ob štirih smo že v Mirnjeku tik pod pečinami starega velikana.

Tukaj se še le prične težavna pot po skalovji. Kakor po stopnicah lezemo najpoprej skozi strmo sotesko navkreber. Od obeh strani nas pritisnejo skalnati oboki, nad katerimi le tu in tam kaka zvezda na jutranjem nebu zasije.

Po trudapolni hoji pridemo poslednjič srečno na planino Travnik, na kateri je ravno sneg skopnil. Priča temu je mnogo spomladanskih cvetlic: primul, potentil in gencian, ki so se komaj razcvitati začele, ko so njih sestrice že zdavnej ovenele v nižavi.

Krasno je izhajalo kraljevo solnce izza Kepe (6659′), ko smo se polegli na ozkem sedlu pod „malim Mangartom“ in je izložil Toma iz torbe nekoliko krepčala za potrebne želodce. Tukaj je požirek dobrega brinjevca in grižljej domačega kruha s sirom veliko več

vreden kakor Bog vedi kako izbrano kosilo na ravnini. — Okrepčani se odpravimo dalje, toda pot postaja vedno bolj težavna. Kamor pogledaš — čez in čez golo, izdolbeno, raztrgano gorovje in debeli sneženi zameti. Čem više smo, toliko obširneji je pogled in toliko čisteji zrak, a z vsako stopinjo nam zginjuje tudi upanje, da bi prelezli ali vsaj obšli vertikalne stene, na katerih počiva težki kolós, ki ima ogrnjen bel plajš čez široka ramena.

„Boga zahvalimo, da megle ni“ — pravi Toma, ko pridemo na robati greben med malim in velikim Mangartom; „samo poguma in previdnosti nam je treba, vse drugo se bo srečno izteklo.“ Potem dene vsakemu par „krampežev“ na noge in od tù naprej smo morali vsako ped zemlje s silo vzeti sovražnemu pečovju. Počasi smo zasajali dolge palice med skaline in trdno oprti prestavljali težo vsega života od razpoke do razpoke.

„Pri kateri strani pa pridemo na vrh?“ — vprašam Tomo, ko stojimo na široki skali.

„Tam-le gori“ — pravi in pokaže na levo proti jugo-vzhodu — „tam-le gori, kjer se vidi sneg pod vrhuncem. Le v tem ovinku se moremo stenam ogniti in od goriške strani priti do vrha. Ravno tukaj je pa tudi pot najnevarniša, ker je med skalovjem in prepadom le malo prostora“.

Te besede so ugasnile zadnjo iskrico upanja, ko ugledamo ozki sneženi most med Mangartovim vrhom in grozovitim brezdnom. In tu vmes mora se iti, nikjer drugod ne? Kaj, če bi se otajal sneg in se odrgal pod nogo! Ena stopinja napačno postavljena je lahko vzrok strahovitega padca in temnega groba v črnih žrelih nad Mirnjekom!

Toda predrzni Toma nama ne dá pokoja. „Počakajta tù“ — pravi — „in se spočijta; — jez grem naprej gledat, ali bomo mogli iti po snegu ali ne.“

Čez nekaj časa ga res ugledava, kako dela z dobro kovanimi coklami stopinje v sneg. Vesel pride nazaj povedat, da se noge trdno prijemajo in da je več prostora kakor se vidi od daleč.

Kaj je nama storiti? Ali mar res nazaj iti, ko ledava vrhunec tako blizo sebe? Ali zastonj narediti pot tako težavno in dolgo? Pogum zmaga poslednjič nad bojazljivostjo; varno stopava za skrbnim vodnikom in počasi prestavljava tresoče se noge po njegovih stopinjah. Le na enem kraji, kjer je snežnica razjedla skalovje, se ne upava stegniti čez uglajeni žleb na uno stran. Zato Toma vsakemu posebej palico pomoli, da naju potegne k sebi. Zdaj je nevarnost srečno prestana in z novo močjo lezemo proti vrhu, kamor pridemo ob pol 10. uri zjutraj, 12. avgusta 1879.

Peró moje ni v stanu popisati čutila tistega trenutka, ko smo po zadnji stopinji stali na goli glavi močnega orjaka. Kamor pogledaš, le goré in zopet goré, a ne poraščene z gozdi in pašniki, ampak zavite v vele plajše, goré prečudne zidave in razvrstitve — mojstersko delo Stvarnikove roke. Osupnjen in brez glasú ostaneš nekoliko časa; le očesu je privoščen okus, pa tudi okó se nagledati ne more!

Med dolgimi paralelnimi vrstami neizmernega gorovja vstaja doli na jugo-vzhodu osiveli starec Triglav, okoli njega pa stražijo Bogatin, Vogel, Kanijavec, Vrtača, Rogica, Razora in Prisank. Proti jugo-zahodu gledaš Rombon, M. Kanin, M. Raba grande in med temi beneško polje s široko drugo reke Tagliamento. — In ozri se zdaj proti severu! V dolgih belih vrstah stojé ponosni čuvaji naše oroško-solnograški meji mirno eden zraven druga, v bratovski edinosti in brezčutni ljubezni. Velikanstno je videti oholo glavo glasovitega Ankogla (10.291′), orjaško piramido Velikega Zvona (12.444′), tirolske snežnike, kakor so Venediger, Dreiherrenspitz in solsteinske gore daleč gori nad Inomostom!

Nikjer, dragi čitatelj, se ne kaže narava v tako bogati prijetnosti in divji strahoti, pa tudi nikjer ne oznanuje bolj glasno Božje vsegamogočnosti, kakor tukaj v visočini večnega snega. Akoravno so to le mrzle, otrpnjene podobe, ki jih gledaš okoli sebe, se ti vendar nehoté razgreje srce in povzdigne gori v zračne višave uklonit se pred Stvarnikom vsegamogočnim. — —

Še en pozdrav bližnjim in daljnim hribom — in zapustiti moramo kraj tako vzvišenih občutkov — kraj, kjer so bile pozabljene vse skrbi te solzne doline!

Z Bogom zdaj, Toma! J. L.

Glasbene stvari.

Ceciljine družbe in cerkveno petje.

V zadnji „cerkveni prilogi Slov. Gosp.“ nahajamo med drugim sledečo opazko:

„V strogem pomenu imenuje se cerkveno petje tudi Ceciljsko, ker je sv. Cecilija še med mukami svete pesmi popevala in Boga hvalila. Ceciljsko petje je v čistem duhu cerkvenem ubrano, tudi v cerkvenem — latinskem — jeziku osnovano, da bi nespodobno piskanje in zavijanje iz cerkve od božje službe odpravilo se. V ta namen se snujejo Ceciljska društva. Združene moči več izdajo in laži premagajo težave in ovire, katerih uže navadno cerkveno petje ima“.

Slovensko slovstvo.

* *Kocenov zemljepis za ljudske šole.* Poslovenil Ivan Lapajne. 2. popravljeni natis. S slikami. Cena 30 kraje. V Beču 1879. Založil Ed. Hölzel.

Drobna knjižica, z lepimi podobami razjasnena in v lični slovenščini pisana, podaja v kratkih črticah bralcem poznanje celega svetá: lego posameznih delov svetá, glavnih gorá in vodá, mest in druzih krajev, njihovo kmetijstvo in obrtnijstvo itd., na kratko rečeno, toliko, da zadostuje manj učenemu človeku o poznanju svetá, na katerem živimo, in to za 30 soldov. — Naj si jo zato omisli, kdor je še nima!

* *Ljubljanske slike.* Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom.

Pod tem naslovom je gosp. J. Aléšovec v „Slovencu“ naslikal nad 20 različnih stanov mesta ljubljanskega in nekoliko popravljene te slike je na svitlo dal v posebni knjižici, ki obsega okoli 9 pôl. Če tudi kdo eni ali drugi sliki kaj ugovarjati utegne, se vendar celoti pripoznati mora, da je pisatelj dober fotograf in da je bralcem podal zabavno in poučno berilo ob enem v popisu hišnega gospodarja trgovca, uradnika, profesorja, študenta, jezičnega doktarja, zdravnika, duhovnika, zasebnika, predmeščana, gostilničarja, velike gospé, gospodičine, klepetulje, krščence, natakarice itd.

Da dobrovoljna knjižica, katera sem ter tje katerega ali katero vščipne, bode zato naletela na „hudo“ kritiko, to vé „Brenceljnov“ oče sam, ki „slike“ svoje sklepa s pregovorom, da „resnica očí kolje“. Mi jo tedaj priporočamo slovenskemu občinstvu, možkim in ženskim, z dodatkom, da mehko vezana knjižica stane 60 kr., trdo vezana 70 kr., po pošti poslana pa 5 kr. več ter da se dobiva pri gosp. Aléšovcu samem, v „katoliški knjigarni“ in v Blaznikovi tiskarni.

Mnogovrstne novice.

* *Največe cerkve svetá.* Največa cerkev na svetu je cerkev sv. Petra v Rimu, v kateri ima 54.000 ljudí prostora. Za njo največa je stolna cerkev v Milanu, ki ima prostora za 37.000 ljudí; tretja je cerkev sv. Pavla, tudi v Rimu, ki ima prostora za 32.000 ljudí. Za temi pridejo: cerkev v Koloniji za 30.000, cerkev sv. Petronija v Bologni in cerkev sv. Pavla v Londonu po 25.000, „Hagia Sophia" v Carigradu (zdaj turška mošeja) za 23.000, cerkev sv. Janeza v Lateranu v Rimu za 22.000, cerkev Notre Dame v Parizu za 21.000, cerkev v New-Yorku za 17.500, cerkev v Pizi in cerkev sv. Štefana na Dunaji po 12.000, cerkev sv. Dominika v Bologni za 11.400, cerkev Matere Božje v Monakovem za 11.000, cerkev sv. Marka v Benedkah za 7000 ljudí.

* *Največi vrt svetá.* Lastnik tega vrta je Robert Mac Kustry v Hudsonu (New York v severni Ameriki). V tem vrtu je 24.000 jablan, 1700 hrušek, 4000 češenj, 500 breskev, 200 sliv, 200 jabelčnih divjakov, 1600 trt, 600 grozdičev in 200 kostanjev. Jablane so l. 1878. donesle posestniku tega vrta 30.000 sodcev nabranih jabelk.

Naši dopisi.

Iz Sarajeva 6. sept. —r. — Koncem unega meseca prišel sem le-sem, kjer sem si ogledal gospodarstva v tej okolici. Naj o tem, kar sem videl, danes na kratko poročam. Sarajevo je po vse orijentalsko mesto, in v obče druzega ni, kakor velika nesnažna turška vas. Res, čudno je moralo biti tukaj gospodarstvo, da je v vsem tako zaostalo. Zato pa ima Avstrija tudi težek položaj, ker povsod ima težkoče, kjerkoli misli kaj urediti. Stranke dozdaj Avstrija nima še v Bosni, na katero bi se mogla zanesti, kajti Turčin pogreša svoj prejšnji absolutizem, pravoslavni mirno in zamišljeno pričakuje, kaj da bo, katolik pa tudi nekako nezadovoljno gleda, kedaj se mu bodo izpolnile vse želje, katere je poprej gojil. — Trgovina je tukaj jako živahna posebno za domačo obrtnijo, kajti trgovec je ob enem tudi obrtnik; kar on prodaja, to tudi on sam izdeluje. Zato pa je njegov „dučan" (prodajalnica) tudi zajedno njegova fabrika. — Življenje ni drago v obče; v primeri je najdražja zelenjava. Mesá oka (to je, $2^1/_4$ funta) veljá 30 krajc., frišnega bažola oka stane 40—50 kr., češnjaka 80 kr., koleraba 1 komad po 20 kr., krompirja oka po 40 kr., redkve oka po 80 kr. itd. — Vidi se, kako potrebno je tukaj, da se napravijo vrti za zelenjad. — Socijalno življenje je jako jednostavno. Avstrijski činovnici (uradniki) in vojnici so jedini, kateri se na večer shajajo v nekaterih gostilnicah, katere so tukaj napravili nekateri gostilnicah, katere so tukaj napravili nekateri magjarski židovi. — Narod domači zamišljeno in mirno hodi po ulicah, z ozbilnim obrazom.

Glavni del Sarajeva je bil 8. dne u. m. popolno po požaru uničen, in 3. dne t. m. je zopet na levi strane Milačke pretila ova nesreča oni strani mesta, katera je od prvega požara ostala nepoškodovana. Ta dan namreč nastal je ogenj v neki turški hiši, in v malo minutah pogorele so štiri hiše. Osem hiš je bilo demoliranih, da so mogli ogenj lokalizirati. Gasilnih priprav tukaj skoraj ni nobenih, zatoraj tudi gašenje ogna nemogoče. Ko bi bil veter, danes ne bi bilo več Sarajeva, ampak bil bi le sam kup razvalin. — Nekoliko dni uže maršira mnogo vojakov proti Novem Pazaru, tudi tukaj jih zdaj imamo 12 batalijonov. Danes je odpotoval tje tudi vojvoda Würtenberg. — Izid te okupacije bode velike važnosti za daljno politiko avstrijsko v Bosni. — Bog ne daj, da bi ta okupacija nesrečno izpadla, kajti utegnilo bi se potem še marsikaj jako neugodnega dogoditi, ker orožja in streliva ima bosanski narod še mnogo poskritega. To se opazi pri vsakem ognji, ker v pogorelih in razrušenih hišah vsakrat veliko orožja in municije dobijo. Da za danes na kratko opišem narod in zemljo bosansko, naj ponovim samo besede vojvode Würtenberga, ki mi jih je rekel pri prvi audijenciji: „To je zemlja potrpljenja; narod je jako indolenten, a neizmirno je bogastvo te zemlje." — Ko izvršim svoje popotovanje, natančneje bodem vse, kar sem videl in bom še videl v poljedelstvu in druzih razmerah „nove Avstrije" opisal „Novicam". *) Oprostite moji današnji slabi pisavi, kajti sedim po turški in pišem, to je, na tleh, ker v moji sobi, kjer stanujem (v privatni hiši), nimam ne mize ne stola, ampak okoli stene samo turški nizki divan. To je vse moje pohištvo. Ponoči je to moja postelja, podnevi moja miza in stol.

Iz Štajarskega 12. sept. (*Nove volitve okrajnih zastopov*), ki jih imamo na Slovenskem menda samo mi Štajarci in ki so res 5. koló pri vozu, so razpisane in morajo do 1. dne prihodnjega meseca priprave za izvršitev teh volitev dokončane biti. Ker so te volitve za nas važne, je „Slov. Gospodar" nekoliko poduka podal našim deželanom, iz katerega naj si naši volilci zapomnijo posebno te le opazke: „Število zastopnikov za vsak okraj je že davno določeno od 24—42 mož. Volilni red je osnovan po liberalnih načelih in torej kmetskemu prebivalstvu neugoden. Ustvarjene so 4 skupine, kojih vsaka enako veliko zastopnikov voli, čeravno precej neenako davka plačuje. Štiri skupine so: 1) Veliki posestniki, to je, taki, ki plačujejo najmanj po 60 gold. zemljiščine in hišne dace brez vojne doklade; 2) mesta in trgi; 3) obrtniki in trgovci z največim nadačenjem (torej zopet mestjani in tržani) in 4) kmetski posestniki z daco pod 60 gld. Ker je pa teh največ in ti ogromno večino davka v okraju plačujejo, zato zadevajo ravno najubožnejšo skupino okrajne doklade najbolj. Ni tedaj neopravičen izrek nekega kmeta: „v okrajnih zastopih gospodje komandirajo in zaukazujejo, kmetje pa plačujemo, da nam rebra pokajo." Kmetje imajo le tam večino, kjer se jim posreči velike posestnike potegniti na svojo stran, in kjer večih obrtnikov in trgovcev ni. Kaj čuda tedaj, ako se vedno več glasov čuje, naj se sedanji okrajni zastopi zopet odpravijo, toliko gospósk ni treba in jih stalno plačevati ne moremo, vendar sedaj še do tega ni prišlo: okrajni zastopi so še in treba je, da se volitve marljivo udeležimo. Tako zabranimo vsaj nekoliko brezobzirno pometanje z okrajnimi potroški in dokladami. Pri nas na Slovenskem imamo še nemškutarstvo iztrebiti ali vsaj oslabiti, kjer se je ugnjezdilo. Spravimo tedaj okrajne zastope v národne roke! Kjer pa to ni mogoče, izvolimo vsaj toliko narodnjakov, da bodo kos nemškutarjem v okrajnem zastopu na prste gledati! — Najprvo nam je paziti na imenik velikih posestnikov. Celih 14 dni je pri dotičnem c. k. glavarstvu slehernemu na ogled razpoložen. Naj se pregleda! Tudi naj se takoj pritožba vloži, če je kdo neopravičeno izpuščen, ali, če je kdo neopravičeno vpisan. Enako paziti je treba v 4. skupini, pri kmetskih ljudéh. Ti volijo tudi o okrajni zastop po volilnih možéh. Prvi volilni mož vsake srenje je župan, drugi pa eden od odbornikov izvoljeni srenjčan. Srenje, ki imajo več kakor 1000 prebivalcev, volijo 2 volilna moža, one, ki štejejo nad 2000 duš, pa 3 itd. Močno svetovati je, da se izberejo povsod značajni, narodni možje. Ti se bodo lahko porazumeli z

---

*) Dobro nam bo došlo Vaše poročilo o „novi Avstriji". Hvala lepa in prošnja za nadaljevanje! Vred.

župani in vsi skupaj potem izvolili enoglasno v okrajni zastop možé, kakoršnih njihov z dacami in bremeni preobloženi stan, naš mili slovenski dom, najbolj potrebuje. Nemškutarskih šlev, brezznačajnih petolizcev naj nikjer ne volijo."

V Ptuji na Štajerskem. (*Vabilo k veliki besedi v nedeljo 21. dne t. m.*) Program tej veselici je jako zanimiv. Po ouverturi prične predsednik gosp. dr. Gregorič „besedo" z govorom, kateri sledijo lepo izbrani samospevi, dvospevi, čveterospevi, osmospevi in zbori, in katere deloma pojó gosp. Valenta, gosp. Meden in še drugi iz Ljubljane povabljeni slavnoznani pevci narodne čitalnice. Tudi pri tej besedi svira cela godba tukajšnjega muzikalnega društva. Vstopnina je le za neude, in sicer: za osobo 50 krajc., za družino 1 gold. Nadejati se smemo obilnega obiska te interesantne veselice, katera se končá s plesom.

Iz Trsta 13. sept. — Naše politično društvo „Edinost" poslavilo se je po deputaciji 8. dne t. m. od ces. namestnika barona Pina, ki gre v Linc, in mu je pri tej priliki v krasnem zavitku poklonilo adreso, v kateri mu v imenu primorskih Slovencev izrazuje toplo zahvalo za ljudomilo in pravično obnašanje ves čas njegovega vladanja v Trstu. Voditelj deputaciji je bil državni poslanec gosp. Nabergoj, ki je baronu Pinu z besedo ponovil, kar spomenica izrazuje, rekši, da obžaluje odhod njegov, ki je bil Slovencem vseskozi pravičen, kakor dosihmal še noben drug ces. namestnik. Baron Pino je ginjen se zahvalil deputaciji za izraz zahvalnosti in udanosti slovenskega naroda, ki se odlikuje v zvestobi do cesarja in njegovega prestola. — Nam Primorcem je v resnici žal za vladnega načelnika, ki je bil pravičen Slovencem in zato irredentarjem ni bil „persona grata". Povdaril je pa tudi blagi gospod v svojem odgovoru deputaciji, da imajo Slovani na obalih Adrije važen položaj in veliko nalogo. Za Boga! da primorski Slovani nikdar ne bodo nezvesti postali svoji nalogi, a da tudi od vlade avstrijske pričakujejo, da se jim njihova zvestoba ne povrača z nehvaležnosti, to je, da se jim narodne pravice nikjer ne kratijo na ljubo Italijanom, katerih namere je pisatelj „Italicae res" odkritosrčno naslikal. Naj vam zato pri tej priliki povem, da je ta baron Haymerlova knjiga med tukajšnjimi lahoni učinila neprijeten vtisek. — 7. dne t. m. je društvo „Edinost", kateri se mora pripoznati jako marljiva politična delavnost, zborovalo v Sežani. Zbora se je udeležilo nad 60 udov iz različnih krajev Primorja. Predsedoval mu je naš velecenjeni gosp. Nabergoj, in kateremu zapisnikar je bil neutrudljivi gosp. Dolinar; obravnavalo se je marsikaj in ena najvažnejših toček bila je peticija do državnega zbora, naj bi se vojna postava tako predrugačila, da bi bili prosti vojaščine učitelji, bogoslovci, študentje vseučiliščini in edini sinovi starišev, če tudi oče ni še 70 let star. Živahna je bila debata o tem predlogu, ki se je sem ter tje popravil in predrugačil, ker se ne vjema z vsem, kar vojna postava od leta 1869. veleva in se vojaška služba ne sme zmešati z vojaškimi vajami, kar je vse kaj druzega. Če hočemo, da državni zbor ne zavrže peticij, ki do njega pridejo, treba, da so dobro prevdarjene in temeljito podprte. Da vojna postava res nujno potrebuje prenaredbe o tem, kar se tiče nekaterih sinov kmetijskih, bogoslovcev in učiteljev, je jasno ko beli dan, vsaj vendar država ne sloní edino le na vojakih. Gornji Avstrijanci so, kakor smo unidan v „Novicah" brali, pravo zadeli v svoji peticiji za oproščenje kmetijskih sinov. Naj bi jo „Edinost".

Adlešiče 12. sept. x+y. — „Sada pa je pri nas tako, kakor bi bili v kakovem varoši (mestu) — sada pa imamo pol života (življenja) več, nego smo ga imeli popreje kada", govorili so Pobrežci, ko sem pred nekolikimi dnevi mudil se med njimi, kajti dobili so bili 17. avgusta popoludne po Božji službi 3 nove zvonove. Uže dolgo časa sem jaz Bele krajine sin, torej poznam vso Krajino, ter smem trditi, da nobena župnija tukaje nima tako slabotnega zvonila, nego ga je dosle imela Adlešička, notranje — z dvema izimkoma — jako lepa cerkva. Imeli so Pobrežci štiri zvonove, a vsi štirje zvonovi niso bili 10 centov težki — in vsak je svojo popeval, eden teh zvonov pa je bli celó ubit. Drugodi po Kranjski ima skoro vsaka podružnica boljše zvonove, nego so jih tu imeli. Sedaj imajo Adlešičanje pošteno zvonilo: véliki zvon je nov, posvečen M. B. čistega spočetja, ki tehta 666 kil; drugi zvon je poprejšnji prvi, posvečen cerkvenemu varuhu sv. Nikolaju in težak 6 centov; tretji zvon je nov, posvečen sv. Antonu Paduvanskemu, težak 249 kil; četrti zvon je tudi nov, posvečen sv. Josipu, težak 102 kili. Župljanje so zvonov neizmerno veseli, sedaj jim je treba še dobre ure, ker uže nad 8 let jim ne bije stara, do céla potrta, nepopravljiva ura v zvoniku. Novi zvonovi se čisto slagajo (harmonični so) sè starim, jako dobrim zvonom, v akordu *f, as, cf.* Národ sploh trdi: „Popevajo, kakor bi godci godli". — „Milo popevajo tako, da srce plače v človeku". Pevški strokovnjaki pa hvalijo: „O tej priliki se je posebno skazal gosp. Samassa!" — Zvonovi pa niso le krasnoglasni in složni, temuč tudi lepo olikani so tako, da, ko so štiri dni čakali pod zvonikom, ko so jim bivališče prirejali v zvoniku in ko je ljud hodil jih gledat, — da so vsi čudili se njih ličnosti in lepoti njihove oprave. — A 24. avgusta, sv. Jarneja nedeljo, so Pobrežci ob desetih slavili svoje zvonove. Jako mnogo naroda je bilo privrelo iz bližnjih belokranjskih in hrvatskih župnij k Božji službi in poslušat krasne glasove, pa cerkveni govor, ki je bil res redko izvrsten, ter je ljudem srca prodiral tako, da so sploh ali strmeli ali pa so jim gorke solze iz očí utrinjale se po licih. Ko sem ljudí po sv. maši nalašč povpraševal, kako jim ugaja svečanost, vsakemu so solze zaigrale v očéh in nekov starček mi je odgovoril: „Gospod, jaz Vas jedva poznam, siv in star sem, pa kar jaz pomnim, še nikoli v naši županiji ni bilo veselo in lepo tako, kakor je bilo minole dní in kakor je danes!"

V Lušarjih na Dolenjskem. — Pri zadnji volitvi občinskega starešinstva je bil za župana izvoljen Štefan Juvanc, posestnik v Buščah, — Anton Zakrajšek iz Žage in Jožef Perhaj iz Kukmak pa sta bila za svetovalca izbrana.

Iz Police na Dolenjskem. — 17. dne avgusta je bila za našo občino volitev županstva, pri kateri bili so Matija Skubic, posestnik v Polici, za župana, Martin Šeme iz Dolenje vasi in Jakob Štrubel iz Peči pa za svetovalca izvoljeni.

Iz Ljubljane. — Šolske počitnice so potekle in včeraj se je pričelo novo šolsko leto s slovesno mašo v stolni cerkvi. Letos je naval gimnazijskih dijakov posebno in nenavadno velik bil v Ljubljano, deloma zato, ker mladina čedalje bolj zapušča realko, katera jej po dovršenih študijah ne daje več kruha v službah, in deloma tudi zato, ker sta v Kranji letos uže prestala prva dva razreda gimnazije. Gosp. vodja gimnazije ljubljanske bil bi rad sprejel vseh 229, ki so se oglasili za 1. razred, al kam žnjimi, ker ni imel od vlade niti dovoljenega prostora niti učiteljskih močí? Al pritekla je nemudoma pomoč iz Dunaja; državni naš častiti poslanec vitez Schneid je včeraj telegrafično naznanil dr. Bleiweisu, da minister grof Taaffe pooblašćuje c. k. dež. predsednika, da se napravijo tri paralelke za 1. gimnazijski razred v Ljubljani, ker ni mogoče mahoma ustanoviti v Kranji zopet 1. razreda.

Naš za blagor dežele v vsaki zadevi zavzeti gosp. deželni predsednik vitez Kalina je nemudoma pooblastil ravnatelja gimnazije gosp. Smoleja, vse učiniti, kar je potrebno, da se sprejme 79 dijakov, ki so se oglasili za nemški in pa 150 za slovenski razred. To se je zgodilo, in tako so letos na ljubljanski gimnaziji tri paralelke za 1. razred: dve slovenski in ena nemška, za katere bo treba privzeti nekoliko suplentov. — Ves ta dogodek jasno kaže, da je bila prenaglica, da se hoče odpraviti gimnazija kranjska, katera se utegne prihodnje leto tem gotoviše zopet ustanoviti, ker slišimo, da ima minister Taaffe dobrovoljne namene za to, da se zopet v življenje skliče gimnazija kranjska, ki je bila leta 1861. prav zato z velikimi stroški mesta Kranja na radost cele gorenjske strani ustanovljena, da se presilnim navalom gimnazije ljubljanske v okom pride. Drugo pa, kar nas učí toliko število dijakov, ki so se oglasili za vstop v slovensko paralelko, je to, da zahtevanje tudi čisto slovenske gimnazije za slovenske sinove nikakor ni prazna sanjarija. Vemo, da bodo „Tagblattovi" nemčurji pri tem izreku trikrat se prekrižali, češ, da hočemo nemščino popolnem zatreti, — al, gospôda, počasi! Zahtevaje čisto slovensko gimnazijo hočemo tudi, da — kakor na gimnaziji zagrebški — ostane skozi vseh 8 razredov tudi pri nas učenje nemškega jezika za vsacega dijaka obligaten predmet. Vrh tega pa naj imajo Nemci tudi svojo gimnazijo, katera se ve, da bo imela majhno število učencev, ako pomislimo, da v Kočevji je čisto nemška gimnazija, v katero se je letos v 1. razred oglasilo celih 6 — rêci — šest dijakov, in drugi razredi jih imajo tudi le po 4, 5. Mi nočemo nobenega Nemca posloveniti, vsaj je slovenskega naroda dokaj, a zahtevamo tudi, da se Slovenci silovito ne ponemčujejo. „Gleiches Recht für Alle", to je naša terjatev, kateri odkritosrčno dostavljamo, da se tudi radi nemščine učimo, pa tudi italijanščine in francoščine, vsaj je tudi nam znan pregovor: „kolikor jezikov znaš, toliko ljudí veljaš".

— Profesor gimnazije kranjske g. Tomaž Zupan je prišel za profesorja gimnazije ljubljanske.

— Prečastiti gosp. Anton Dolinar, bivši prefekt v Alojzijevišču, je na svojo lastno prošnjo šel v Lučine za farnega administratorja.

— (*Iz seje glavnega odbora za obdelovanje ljubljanskega močvirja*), ki je 13. dne t. m. bila v magistratni dvorani in v kateri so bili poleg prvomestnika gosp. dr. Kozlerja pričujoči: župan ljubljanski gosp. Lašan in gosp. Franjo Kotnik iz Vrhnike kot virilista, gosp. Franc Potočnik, zastopnik dež. odbora, in odborniki gospodje: Peter Lasnik, Jak. Tomec, Franc Babnik, Jan. Borštnik, Jan. Gams, Jan. Jurček, Val. Korče, Martin Peruzzi, Franc Petrič, Matej Remšgar in Anton Knez.

Ko prvomestnik gospod dr. Kozler prijazno pozdravi došle odbornike, bere gosp. Jak. Tomec zapisnik zadnje seje od 23. marca, ki je bil brez ugovora potrjen.

Potem prvomestnik dr. Kozler zboru naznanja važnejše točke o tem, kar je delal in opravil ožji odbor, in poroča blizo tako-le:

Svečanosti sreberne poroke presv. cesarja 24. dne aprila t. l. se je tudi odbor udeležil s tem, da je deputacija šla k c. kr. deželnemu predsedniku čestitat Nj. Veličanstvoma. — Zbor je s slava-klici Nj. veličanstvoma odobril to čestitanje.

Vsled sklepa odborovega iz seje od 23. marca t. l. se je poslala prošnja sl. ministerstvu poljedelstva, naj bi blagovolilo v temeljito preiskavo ljubljanskega mahovja poslati le-sem pl. Podhagskega, dr. Vicentini-a ali še kakega druzega izvedenca o močvirskih zadevah. To prošnjo je sl. ministerstvo dozdaj le še s tem rešilo, da je po c. k. deželni vladi vprašalo odbor, zakaj ni sprejel ponudbe dunajske firme Kleinove? Na to vprašanje je odbor vladi dal dotično pojasnilo. Dozdaj odboru ni došla nobena rešitev gori omenjene prošnje.

Tudi drugi sklep gori navedene seje, naj se c. k. deželna vlada naprosi za posojilo iz zaklada za obdelovanje močvirja, je izvršil odbor s tem, da je prosil za 3000 gold. To prošnjo je c. k. deželna vlada rešila 18. dne julija t. l. s tem, da je odboru dovolila 600 gl. a s tem pogojem, da se ta znesek obrne za poplačanje stroškov iztrebljenja Cornice doli od Cornovega grabna in pa tudi tega grabna samega. Ta odlok je prisilil odbor, c. k. vladi odgovoriti, da po §. 17. deželne postave za obdelovanje močvirja spada vse, kar se tiče tehničnega in ekonomičnega gospodarstva, v področje skupnemu odboru in da postava ne dopušča dvojnega tacega gospodarstva, — da pa odbor vendar kaže voljo, na ukaz c. k. vlade tudi proti jasni postavi izpolniti, je na drobno preiskaval 28. dne avgusta od c. kr. vlade naukazana dela, pa pri tem našel, da vrh dovoljenih 600 gld. se za nje še potrebuje 1148 gld. 40 kr., da se dovrši to, kar c. k. vlada veleva. Poleg vsega tega pa so odboru došle še dobro vtrjene prošnje za izposojilo denarja proti povračilu za druga silno potrebna kulturna dela, in zato je odbor v dopolnitev naprošenih 3000 gold. prosil zraven dovoljenih 600 gold. še za 2400 gold. Al odbor, dokler obstojí, tedaj več kot leto in dan, za kulturna dela ni nič dobil; v takih okoliščinah tudi pri najbolji volji ne more odbor zadostovati svojim postavnim dolžnostim in mora pritožbe, da nič ne dela, kot neupravičene od sebe odvrniti.

Za Preserje se je dovolila ustanovitev podružničnega odbora.

Ker zavoljo deževnega vremena lansko jesen požiganje mahovja ni mogoče bilo, se je odbor obrnil s prošnjo na deželni odbor, naj dovoli letos požiganje do 15. maja; deželni odbor je dovolil to požiganje, a zopet je bilo vreme tako neugodno, da le sem ter tje je mogel kak posestnik požigati mah.

Da se iztrebita struga Ljubljanice in pa Gruberjevega kanala, je odbor opomnil mestno gospósko, — da se pa iztrebijo struge tudi druzih odvodnih kanalov in grabnov, je odbor naukaze poslal dotičnim občinam.

Vstreči željam, naj bi se vendar uže dovršilo to, kar je potrebno za vredbo Cornovega grabna, se je obhodil in ogledal ta graben 30. aprila, o čemur dotični protokol navaja resultat te preiskave.

Graben poleg stradona na Ilovici je bil uže 15. maja iztrebljen. (Dal. prih.)

— Ravnokar je „Novicam" došlo poročilo, da odbor za obdelovanje močvirja dobí, česar je prosil, da more vspešno delovati na korist močvirskemu zemljišču. Sl. ministerstvo poljedelstva je namreč dovolilo najem izvedenca za temeljito preiskavo močvirja, zraven tega pa tudi dobí okoli 8000 gold. za druge potrebščine. — Menda se ne motimo, ako mislimo, da je preblagi gosp. deželni predsednik zdatno pripomogel, da je novi minister poljedelstva tako ugodno rešil peticijo odborovo.

— Gosp. Arko, c. kr. notar v Ljubljani, je umrl v Škofji loki, kamor se je šel zdravit. — Po njem izpraznena c. kr. notarska služba v Ljubljani je razpisana. Čas natečaja do 15. oktobra.

— (*Splošno društvo v pomoč bolnikom*) bo — kakor lani — tudi letos in sicer v nedeljo 28. t. m. napravilo javno tombolo ob „zvezdi", priprave za-njo se uže delajo.

— (*Narodna tiskarna*) ima 5. oktobra ob 10. uri dopoldne izredni občni zbor.

— („*Sokol*") je preteklo nedeljo napravil na Kozlerjevem vrtu veliko veselico z vstopnino, katere čisti dohodek je namenjen pogorelcem okolice ljubljanske. Pri telovadskih produkcijah so se odlikovali posebno „Sokoli" gg. Kališnik, Mulaček, Gintar, Krieger in Magolič, pa tudi drugi, ki so vsi pokazali, da „Sokol" ni telovadno društvo le po imenu marveč, tudi po svojih delih. Lep je bil tudi umetni ogenj. Med vsem tem je igrala mestna godba. Ljudi ni bilo ravno veliko, več pa gledalcev od vseh krajev, dohodka okoli 120 gld., ki se bo odbivši stroške veselice, razdelil med pogorelce. Zvečer je bila potem zabava z godbo v čitalnici.

— (*Sejm ljubljanski*) — letos po krivici „češpljev" imenovan — je bil jako slab; denarja ni. Čebelarji so ceno medú določili na 14 krajc. funt.

— Da pereči ogenj, zeló nevarni kužni šên, prešiče okoli Dobrave in v druzih krajih napada in morí, smo ravnokar zvedeli v Ljubljano s prošnjo, naj „Novice" gospodarjem dober svèt dadó in zdravila nasvetujejo. „Novice" in „Pratika" so o vrančnem prisadu (antraksu ali črmu) uže tolikrat pisale, da gospodarje, ki pomoči potrebujejo, zavrnemo na one poduke. Toliko pa naj vendar še enkrat povemo, da pereči ogenj je v bistvu to, kar je vrančni prisad (Milzbrand) samo s tem razločkom, da se bolezen krví pri perečem ognju na kožo vrže in se po njej napravijo rdeče veče ali manjše lise; zaradi teh se imenuje ta bolezen tudi šên. Bistvo te bolezni, katera živinčeta v malo urah umorí, je spridena kri, katera je polna ogeljca, pa jej manjka kiselca. Iz te natore perečega ognja sledí samo po sebi, da poglavitno zdravilo je čisti hladni zrak, polivanje prešiča s hladno vodo ali pa še bolje umivanje života z vodo, kateri se polovica jesiha primeša; al naj prešiča polivaš z mrzlo vodo ali ga umivaš z jesihovo vodó, zmirom potem naj se prešič odene s kako plahtico, da na gorkem ostane. Piti naj se daje bolniku okisana voda ali kislo mleko. Tudi pušča naj se mu koj v začetku bolezni na ušesih ali na repu. Ker je bolezen zeló nalezljiva, naj se zdrava živinčeta brž ločijo od bolnih, in Bog ne daj, da bi kedo vžil kaj od zaklanega ali pa cerknenega bolnega prešiča.

— Grozno nesrečo smo izvedeli v Ljubljano. Bog daj, da bi ne bila resnična! Preteklo nedeljo se je občespoštovani gosp. Kobler, župan Litijski, pri Lazeh v kočiji svoji na ladiji čez Savo peljal; al ker je brodnik pozabil ladijo zadej za vozom zarantati in konj ni bil izprežen, se je voz zvrnil v Savo in gosp. Kobler s soprogo in hčerko svojo so padli v vodo. Gosp. Kobler se je rešil živ, omedlelo soprogo so vendar k življenji obudili, edine hčerke pa ni bilo nikjer, vtonila je.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Do danes še ni oklicano, kateri dan tega meseca se prične državni zbor. Ministerstvo menda ni še izgotovilo vseh predlog, ki pridejo v obravnavo državnemu zboru. Silo potrebno bi bilo, da bi z višega mesta se izvedelo, pri čem da smo. Nova êra v Avstriji se je po novem ministerstvu pričela, zorí se in danica bolje prihodnosti se kaže, vendar politično nebó ni še brez megel in oblakov, ki daníco zatemnujejo, tako, da narodi, ki zaupanje stavijo v novo vlado, iskreno hrepenijo po dejanji, ki bi kazalo, da smo prestali Avstriji pogubno dôbo, v kateri je gospodovala lažnjivo-ustavoverna stranka! Burokracija še zmerom glavo po konci nosi in oficiozni časniki še zmerom niso pozabili Auersperg-Lasserjeve êre.

— Grof Andrassy ni še izročil svojega opravilstva baronu Haymerlu.

— Grof Andrassy je obiskal kneza Bismarka v Gasteinu, zdaj pa neki pride Bismark na Dunaj obiskat Andrassya. Ugibuje se večstransko, kaj pomeni to precartano prijateljstvo med Bismarkom in Andrassyem. Rusija in Nemčija ste med sabo sprti, to je gotovo, shod obeh cesarjev v Aleksandrovem razpora ni poravnal. V Berolinu se bojé zveze Francije z Rusijo proti Nemčiji in si silno prizadevajo Avstrijo dobiti na svojo stran, da bi Nemčiji, če pride do vojske med njo in Rusijo in Francijo, hrbet branila. Na Dunaji uže močno verujejo v to zvezo, novi „Preši" se zdi celó naravna in previdna, jez za brambo proti zahodu in vzhodu, ki bi posebno strahoval še panslavizem. Vprašanje je le: Bi ne bilo bolje za Avstrijo, če bi se mesto z Nemčijo zvezala rajši z Rusijo ter ne tako zmiraj le drugim tlake delala? Vendar se misli pa še, da iz vsega tega nič ne bo. Prenevarno bi bilo za Avstrijo tako stanje proti Rusiji in Franciji, proti slovanstvu in romanstvu in to le v prid germanske hiše Hohenzollerjev, a na svojo škodo. Težko je toraj verjeti, da bi se politika avstrijske države podala na tako nevarno pot, kateri še kos ni.

Iz Trbiža. — Železnica iz Trbiža v Pontebo na Laško se gotovo odpre še ta mesec.

Iz Linca. — Drugi del peticije, ki pride državnemu zboru iz gornje Avstrije v roko, se glasí na to, naj bi olajšave §. 25. vojne postave se razširile tudi na dijake više gimnazije, kateri so bili po dovršeni 8. šoli v bogoslovske šole sprejeti. Povod tej peticiji je pomanjkanje duhovnov, ki se dandanes že po vseh deželah kaže.

Francosko. — 2500 rovarjev in požigalcev, ki so bili pod prejšnjo vlado iz dežele prognani, je zdaj pomiloščenih, da se vrnejo na Francosko domú. To je velik kvas novim prekucijam.

Črnagora. — Knez se je je vrnil etuziastično sprejet domú. Nečmurska stranka v Avstriji je pisano gledala, da je bil knez Nikola na Dunaji tako slavno sprejeman, ker v tem hoče videti pričetek avstrijske prijateljske politike tudi do druzih Slovanov v Avstriji. Moskovska stranka v Rusiji pa se mrzí nad prijaznim sprejemom v Avstriji zato, češ, da se med Rusijo in Črnogoro rahljá dosedanja vez. Oboje je abotno!

Iz Bosne. — Avstrijska vojska je v Novopazarskem sandžaku zasedla 15. t. m. tudi Prjepolje in je bila od prebivalstva prijazno sprejeta. Turška posadka pak se tudi ni hotela umakniti, temuč so zdaj naši vojaki poleg turških. To je žalosten političen sad famozne Andrassyjeve konvencije.

Listnica vredništva. Gosp. Fr. P—n-u: Ker taki razglasi spadajo v „Oglasnik", za katere vredništvo ne sprejema odgovornosti, prosimo, da se o tej zadevi pogovorite s tiskarno Blaznikovo. — Gosp. Ant. Sk—c-u na Dunaji: O dotični zadevi pogodite se s prednico usmiljenih sester, katero je volja ustreči vaši želji proti primerni pogodbi.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **J. Blaznikovi nasledniki** v Ljubljani.